

Over zaden en zaaien

Peter Knippels

Aan de hand van wat speur- en spitwerk is het zover: er is een keuze gemaakt voor een of meer bijzondere bolgewassen. Cruciale vragen zijn: waar is mijn keuze te koop en moet ik kiezen voor planten of voor zaad. De eerste vraag is te beantwoorden door een avondje te gaan zoeken op internet. Aan zaad en plant zitten voor- en nadelen. Het voordeel van zaden is de blanco start: in principe ziektevrij materiaal houden. Verder krijg je veel voor weinig geld.

In dit artikel aandacht voor de bijzondere aspecten van het zaaien van bijzondere bolgewassen. Vooraf een opmerking: zoveel kwekers, zoveel meningen, er zijn meerdere wegen die naar Rome leiden. Het kweken van planten is deels objectief en deels subjectief: eigen ervaringen en ideeën spelen een belangrijke rol. Hierna zult u ze lezen.

Het is aannemelijk dat zaden niet binnenkomen aan het begin van het groeiseizoen. Het beste moment om te zaaien is nog steeds aan het begin van het groeiseizoen van dat soort. Er zijn twee mogelijkheden: wachten, of de zaden direct aan de grond en aan moeder natuur toevertrouwen.

Zaden, ook die uit tropische gebieden, kunnen langere tijd worden bewaard zonder dat dit ten koste gaat van de kiemkracht. Voorwaarde hiervoor is wel dat de zaden koel (bij 4-10 °C) en droog worden bewaard. Dus in de koelkast. Bij een lagere temperatuur bewaren geeft kans op bevriezen of koudschade. Bij hogere temperaturen kunnen de zaden kiemen.

Wie in Zuid-Afrika zaad van wintergroeiers bestelt, krijgt dit veelal in het voorjaar/begin van de zomer. Zaad van zomergroeiers arriveert veelal in de herfst/begin van de winter. In plaats van wachten is het ook mogelijk de zaden direct na ontvangst te zaaien. De ervaring leert dat za-

den van de meeste geslachten en soorten kiemen en plantjes met een bol of knol vormen. De zaailingen zullen zich verder normaal ontwikkelen. In plaats van een eerste seizoen van één groeiperiode van vijf tot acht maanden, hebben de zaailingen een seizoen van bijna een geheel kalenderjaar. Het lijkt alsof op deze wijze opgekweekte planten na een jaar groter zijn dan die op het 'normale' moment zijn gezaaid.

Niet alle zaden zijn te bewaren. Een aantal Amaryllidaceae geslachten vormt grote, besachtige zaden. Deze zaden moeten direct nadat ze zijn afgerijpt worden gezaaid. Wordt gewacht, dan verliezen de zaden snel hun kiemkracht of kunnen ze vroegtijdig uitlopen en een nieuw bolletje vormen. Voorbeelden zijn te vinden bij Clivia, Nerine, Brunsvigia, Crinum, Haemanthus, Scadoxus en Boophone. Er zijn ook Amaryllidaceae met gewone, droge zaden, zoals Habranthus, Zephyranthes, Hippeastrum en Cyrtanthus. De zaden van deze en andere geslachten kunnen wel tot op zekere hoogte worden bewaard in de koelkast. Even terugkomend op het laten afrijpen van de besachtige zaden. Dit gaat bijna altijd op, maar niet in alle situaties. Normaliter wordt gewacht tot de huid of het velletje rond de zaden helemaal rood is en de zaden zelf van de planten afvallen. Bij Scadoxus multiflorus ssp.

katherinae moet je het niet zo ver laten komen. Als de zaden van groen naar oranje beginnen te verkleuren, worden de zaden al van de plant gehaald, schoongemaakt en gezaaid. Als wordt gewacht totdat de zaden geheel zijn afgerijpt, kiemen minder zaden en bij een aantal is de kiemwortel een stukje uitgegroeid en vervolgens afgestorven.

Bijzonder is het fenomeen dat zaden pas kiemen na brand. In Zuid-Afrika en in de Verenigde Staten doet zich dit verschijnsel voor. Ze kiemen niet omdat ze nu de ruimte hebben, maar hebben van de rook en de stoffen die erin zitten een 'tik' gekregen waardoor ze kiemen. Veelal worden dergelijke branden aan het eind van het droge seizoen, vlak voor de regentijd. Dit kiemgedrag is bekend bij enkele Cyrtanthussoorten. Niet voor niets worden Cyrtanthussoorten *firelilies* genoemd. Er zijn experimenten uitgevoerd waarbij verschillende plantmaterialen zijn verbrand en de rookgassen zijn geanalyseerd om na te gaan welke stof het zaad doet kiemen. Enkele jaren geleden is een tablet op de markt gebracht die gebruikt kan worden om het effect van rookte te vervangen. De mogelijkheden en het resultaat? Zaden is meer dan zaden in de grond stoppen en wachten tot er iets boven komt.

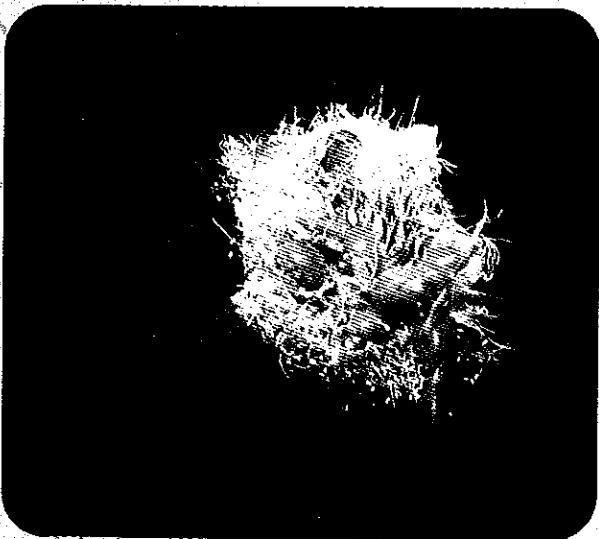

Gekiemd zaad van *Haemanthus albiflos*

Gekiemd zaad van *Crinum powellii*

foto's Peter Knippels

Rijpe zaadbessen van *Haemanthus albiflos*

Gekiemd
zaad van
*Veltheimia
bracteata*

